

DE ONDERGANG

Misschien zijn we veel verder gekomen dan de bedoeling was. Onze eerste storm kregen we pas voor de Afrikaanse kust, en dat had al veel eerder gekund. We vonden het al vreemd dat de kapitein niet koers had gezet naar Brazilië, om dan met de wind en de stroom mee naar Kaap de Goede Hoop te koersen. Blijkbaar durfde hij dat niet aan. Als het schip zou vergaan – en dat was dus de bedoeling – zou er land in de buurt moeten zijn, dat met de sloep af te zeilen was. Toen het schip uiteindelijk onder water ging, lag de sloep klaar, en zat ik erin. Maar het ging heel anders dan ik kon denken. En het was niet eens tijdens een storm, dat het schip verging.

De eerste storm was niet zwaar geweest, maar het schip had veel schade geleden. We waren een ra van de fokkemast verloren en er bleek geen hout voor een nieuwe ra aan boord te zijn. Het kielwater was bijna niet meer weg te pompen. Door de beukende golven bleek er in de scheepswand een lek ontstaan te zijn, dat wel te dichten was, maar dat eens te meer duidelijk maakte dat een tweede storm fataal zou zijn. Enkele bemanningsleden gingen naar de kapitein. Ze eisten dat deze een Nederlandse kolonie aan zou doen, om het schip op te kalefateren. De kapitein weigerde resoluut. Een matroos zette een grote mond op, en zei dat de kapitein ons allemaal de dood in wilde jagen. De kapitein trok zijn pistool en dreigde hem voor het hoofd te schieten. Enkele officieren pakten de man en wilden hem kielhalen (= aan een lang touw onder het schip doortrekken, bij wijze van straf). Daarna ging het allemaal zo snel, dat een en ander al langer voorbereid moet zijn geweest.

Waar ze de wapens vandaan hebben gehaald, dat weet ik niet, maar enkele matrozen trokken een pistool. De officieren waren ook allemaal tot hun tanden bewapend, zodat ze ook al wat aan hebben zien komen, want het was niet gebruikelijk dat ze met een geladen pistool aan dek liepen. Ze schoten de dreigende matrozen direct dood, waarop hun kameraden onder dreigende taal van een grote bebaarde boerenzoon uit Zeeland met hun blote handen en enkele vlijmscherpe messen de officieren aanvielen. Het was muiterij en de muiters wilden maar één ding: leven en overleven. De kapitein en zijn officieren trokken zich met veel moeite terug in hun verblijf, de grote hut op het achterschip. Enkele matrozen werden onder bedreiging van een pistool meegenomen. Ik was één van hen. Een laatste blik op Herman Alberts, mijn grote kameraad, door een haastig dicht geworpen deur, was alles wat mij aan herinnering restte. Hij bleef op het ten dode opgeschreven schip.

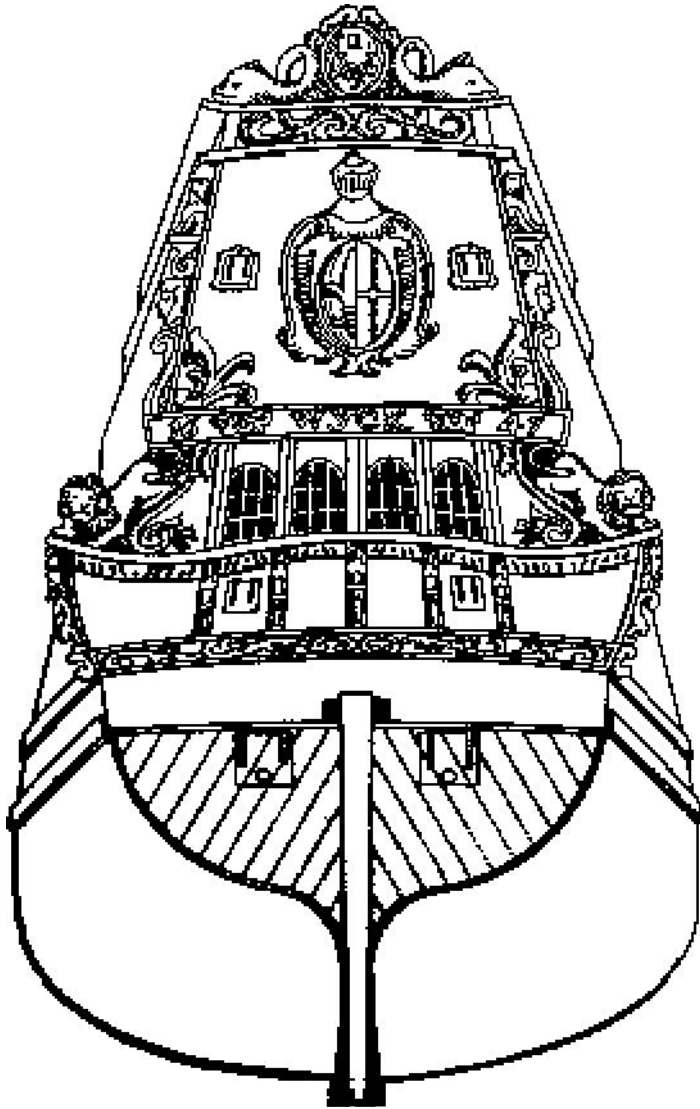
Er vielen harde woorden aan weerszijden van de dikke deur. De leider van de muiters eiste dat de kapitein een haven op zou zoeken. Niemand zou iets hoeven overkomen en iedereen zou zijn mond over het gebeuren houden. Ze zouden daarna als goede zeelui verder zeilen naar de oost, met een gerepareerd schip en voldoende proviand. Maar als de kapitein bleef weigeren, zouden alle officieren aan de haaien worden gevoerd. De kapitein op zijn beurt baste dat iedereen buiten de hut ter dood veroordeeld was.

ledere muiter zou moeten hangen. Hangen of verzuipen. Nooit, nooit dreigde een mindere zo tegen een meerdere en zou dan rond kunnen lopen alsof er niets gebeurd was, bulkte de kapitein.

Ik had niet door dat al dit schelden en harde woorden tegen elkaar roepen een manier was om tijd te rekken, zodat enkele officieren wat anders konden doen. Logboek, kaarten en wat andere spullen werden ijlings in de sloep gebracht. Toen de kapitein de muiters om tijd om te overleggen vroeg, en deze dachten dat ze eindelijk indruk op de kapitein begonnen te maken, verdwenen de laatste officieren en hun aanhang via een raam in de spiegel van het schip in de sloep. Het was nu ook duidelijk waarom ik en enkele andere matrozen mee moesten: we moesten roeien voor ons leven, en voor het leven van de officieren. De muiters hadden al snel door dat we ontsnapten. Over en weer werd er geschoten met musketten en pistolen, zonder veel te raken. We hoorden vloeken, want de kanonnen van de Oost-Indiëvaarder bleken vernageld te zijn (= met een vastgeklonken spijker in het lontgat, zodat ze niet meer konden schieten).

De kapitein begon te lachen, en riep: “Zoeken jullie geschut? Dat hebben wij wel voor jullie. Hangen of verzuipen, jullie konden kiezen!” Hij trok een zeil weg en er kwam een klein stuk geschut tevoorschijn, dat ook wel op de reling van een schip gemonteerd stond. Een schot ging af. Onze sloep schudde aan alle kanten. Ik kreeg het zeer benauwd, toen er achter elkaar vier schoten werden afgevuurd op de toch al zo fragiele oude vrachtvaarder. Een lek schip, op een grote vreemde oceaan, met een bemanning die niets wist van zeevaartkunde, dat betekende een zekere ondergang en een zekere dood, voor de op lekke sloepen aangewezen ongelukkigen.

De kapitein stuurde met zijn instrumenten en zeekaarten de sloep richting Goudkust (= Ghana). Ik voelde mij tussen de 14 mannen in de sloep heel alleen, en dacht aan Herman Alberts. Herman die achter had moeten blijven op het schip. Herman die nu wel dood zou zijn, want een laatste blik op het schip – voordat het aan de horizon verdween – wees uit dat het steeds dieper kwam te liggen. Het was zinkende en zou met man en muis vergaan. De kapitein had aan de hand van zijn kaarten en instrumenten al snel in de gaten waar we precies voeren, en tegen de avond kregen we al land in zicht.

De spiegel van het schip, de over het algemeen rijk versierde platte achterkant, met daarin de ramen van de officiersverblijven.

Even was er vreugde, toen sloeg de stemmig om in grote droefheid. Die arme vrouwen en familieleden van de muiters, die hun geliefden moesten missen, en die nu moesten leven met het dubbele verdriet van hun dood en hun onvergeeflijke zonde. Het was de ziekentrooster (= hulpprediker, vervanger aan boord van een predikant) die erover begon. Tegelijk sprak iemand over onze eigen hachelijke situatie. De overvolle sloep moest geen golven krijgen, want dan waren ook onze geliefden weduwe geworden.

De sloep

De kapitein had al snel een oplossing voor het probleem van de muitersweduwen, die onmiddellijk door de officieren werd ondersteund. We zouden zeggen dat het schip in de laatste storm teveel water had gemaakt en uiteindelijk door diezelfde storm uit elkaar was geslagen. Wij hadden het overleefd. Wij wisten niet waar de andere overlevenden uit de andere boten waren. Die hadden wij niet meer gezien. Dit verhaal vertelden we dus toen we het Nederlandse fort op de Goudkust bereikt hadden. We waren de laatste overlevenden van onze vrachtvaarder en iedereen had met ons te doen. Ik werd daar al snel aan het werk gezet. Ik was maar een ondergeschikte, die getekend had voor de VOC, en zijn contract voort moest zetten in dit fort, zo werd gezegd. Zo ging ik over van de VOC naar de WIC (= West Indische Compagnie, eigenaar van de slavenforten op de Afrikaanse kust en kolonies in Amerika). Zo werd ik van een scheepsmatros een slavenverzorger. Daarmee zou ook een belangrijke getuige van het drama ver van Amsterdam blijven, en zijn verhaal niet kunnen doen. Ik mag nog blij zijn dat ze mij niet uit de sloep hebben gegoid, maar ja, ze hadden mensen nodig om hen te roeien.

Na twee weken vertrokken de officieren en de kapitein met een VOC-schip dat al in Indië was geweest en de Goudkust op de terugreis aandeed, op weg naar Amsterdam. De officieren en de kapitein droegen in hun nieuwe scheepskisten de vervalste documenten met zich mee, waarin de commandant van het fort het verhaal bevestigde van de zware storm en de ondergang van het schip. Later begreep ik dat dit allemaal niets te maken had met medelijden met de muitersweduwen, maar een onderdeel was van hun plan. Als de muiten uitkwam, kwam er een groot onderzoek, en nu zou men al

gauw akkoord gaan met het verhaal van de verwoestende storm. De reders kregen hun schade uitbetaald, naar de normen van een nieuw schip, en waren tevreden.

De kapitein, Barend Fokkes, ging later in Amsterdam in de kroegen door voor de snelste kapitein van de hele VOC. Hij zou in 3 ½ maand op en neer gevaren zijn, van Amsterdam naar Batavia en terug. Het ware verhaal van zijn snelle reis werd nooit bekend gemaakt, omdat de heren van de VOC hun mond hielden. Van zijn volgende tocht is hij niet teruggekeerd. Ze zeggen dat hij rond Kaap de Goede Hoop voor altijd met de stormen moet vechten, en zo nu en dan nog gezien wordt met een schip vol dode zeelieden. Ik denk dat hij nog een keer weer meegewerkt heeft aan bedrog. Hij zal toen niet op tijd van zijn schip afgekomen zijn. Hij ging niet naar Batavia, hij ging naar de haaien. Het zal de reder niet veel uit hebben gemaakt. Die streek zijn geld wel op. Het loon van de kapitein erbij. En met Barend Fokkes waren ze ook een ooggetuige kwijt, dus dat kwam hen op alle mogelijke manieren wel goed uit. Misschien dat hij zijn opdrachtgevers chanteerde en daarmee in één moeite door zijn eigen vonnis tekende?

Een 17de eeuwse tamboer.